

Nr 10

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus; given Stockholms slott den 20 december 1957.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås att 1949 års lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1958, skall erhålla fortsatt giltighet t. o. m. den 31 december 1961.

Förslag

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus

Härigenom förordnas, att lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus, vilken jämlikt lag den 23 februari 1956 (nr 39) gäller till och med den 30 juni 1958, skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1961.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 8 november 1957.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus* och anför härvid följande.

Genom lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus erhöll Kungl. Maj:t fullmakt att beträffande visst sinnessjukhus förordna, att de ärenden om utskrivning från sjukhuset av straffriförklarade m. fl., vilka enligt sinnessjuklagen i första hand skall prövas av sinnessjuknämnden, i stället skall handläggas av en lokal utskrivningsnämnd. I avbidan på att man skulle vinna erfarenhet av den nya ordningen gavs lagen giltighet endast till och med den 30 juni 1952. Giltighetstiden för lagen har vid tre tillfällen förlängts, senast genom lag den 23 februari 1956. Lagen gäller efter den sista förlängningen till och med den 30 juni 1958.

Jag anhåller nu att få till behandling upptaga frågan om ytterligare förlängning av lagen.

Gällande bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus

Bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus finnes f. n. som framgår av vad redan sagts dels i sinnessjuklagen den 19 september 1929 dels i lagen den 21 december 1949 med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus. Tillämpningen av sistnämnda lag vid visst sjukhus är som nämnts beroende av Kungl. Maj:ts förordnande. Har sådant förordnande ej meddelats, är sålunda sinnessjuklagens regler tillämpliga.

Enligt *sinnessjuklagen* meddelas beslut om utskrivning från sinnessjukhus antingen av vederbörande sjukvårdsläkare eller av sinnessjuknämnden. Överinspektören för sinnessjukvården äger därjämte befogenhet att förordna om utskrivning i sådana fall, då det enligt lagen ankommer på sjuk-

vårdsläkaren att besluta därom. Vad om överinspektören för sinnessjukvården är stadgat äger, såvitt angår sinnesslövdården, i stället tillämpning å inspektören för sinnesslövdården.

Sinnessjuknämnden är utskrivningsmyndighet beträffande den som på grund av sin sinnesbeskaffenhet av domstol förklarats icke kunna fällas till ansvar för begånget brott (N-fall) eller som, enligt vad känt är, under inflytande av sinnessjukdom begått mot annans personliga säkerhet riktat brott, vilket icke blivit beivrat, s. k. O-fall (20 § första stycket, jämfört med 18 § andra stycket). Vidare handlägger sinnessjuknämnden fråga om utskrivning från sinnessjukhus av den som intagits där i samband med frigivning från straffarbete eller fängelse och vissa därmed jämförliga kategorier.

Sinnessjuknämnden kan uppdraga åt sjukvårdsläkaren att beträffande viss person meddela beslut om utskrivning i nämndens ställe. Har sådant uppdrag meddelats och begår därefter den, om vilkens utskrivning är fråga, mot annans personliga säkerhet riktat brott, skall uppdraget anses återkallat (20 § första stycket).

I andra fall än sådana, i vilka beslut om utskrivning enligt nyss återgivna bestämmelser i första hand skall meddelas av sinnessjuknämnden, ankommer det på vederbörande sjukvårdsläkare — samt överinspektören för sinnessjukvården — att förordna därom (P-fall; 20 § andra stycket).

Jämte det sinnessjuknämnden i första hand beslutar om utskrivning av förut angivna kategorier sinnessjuka fungerar nämnden i fråga om övriga sinnessjuka såsom överinstans i förhållande till sjukvårdsläkaren i utskrivningsfrågor. Har sjukvårdsläkaren lämnat framställning om utskrivning utan bifall, må nämligen envar, som äger påkalla utskrivning, hänskjuta utskrivningsfrågan till sinnessjuknämndens prövning (23 §). Nämnden är dock icke skyldig att mer än en gång var fjärde månad pröva sådan framställning om utskrivning. Samma begränsning gäller i fråga om nämndens skyldighet att pröva framställning om utskrivning av straffriförklarad eller annan, om vars utskrivning nämnden i första hand äger besluta (22 § andra stycket).

Sinnessjuknämnden består av fem ledamöter. Chefen för medicinalstyrelsen är självskriven ledamot; övriga ledamöter jämte suppleanter utses av Konungen. Av de särskilt utsedda ledamöterna skall två vara i sinnessjukvård särskilt kunniga läkare. För de båda övriga gäller att ingen får vara läkare och att den ene av dem skall vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Har förordnande meddelats om tillämpning av 1949 års lag beträffande visst sinnessjukhus skall jämlikt 1 och 3 §§ nämnda lag de utskrivningsfrågor, som enligt vad nyss sagts prövas av sinnessjuknämnden såsom första instans, i stället handläggas av en lokal utskrivningsnämnd. I andra fall ankommer det vid dessa sjukhus på sjukvårdsläkaren ensam att besluta

om utskrivning, sjukvårdsläkaren dock obetaget att i dylika fall hänskjuta ärendet till utskrivningsnämndens prövning.

Utskrivningsnämnd skall bestå av sjukvårdsläkaren, en lagfaren ordförande, vilken bör vara innehavare av domarämbete, och en person med erfarenhet i allmänna värv. För särskilt utsedd ledamot förordnar Konungen en eller flera suppleanter. Närmare bestämmelser om nämndens verksamhet meddelas av Konungen (2 §). Detta har skett genom instruktion den 10 mars 1950 (nr 79) för utskrivningsnämnd vid sinnessjukhus, ändrad genom kungörelser den 29 juni 1950 (nr 460) och den 12 december 1952 (nr 747).

För att en lokal utskrivningsnämnd skall få skriva ut en intagen fordras att nämnden är enig. Är ledamöterna icke ense, skall, därest någon ledamot så yrkar, ärendet hänskjutas till sinnessjuknämndens prövning. Innan utskrivningsnämnden fattar beslut i ett utskrivningsärende, skall nämndens ledamöter ha skaffat sig personlig kännedom angående den, om vars utskrivning är fråga. Är denne redan utskriven på försök, får dock beslut fattas även om icke samtliga ledamöter har sådan kännedom (4 §).

Har utskrivningsnämnden avslagit framställning om utskrivning, kan var och en, som äger påkalla utskrivning, begära att fråga härom hänskjutes till sinnessjuknämndens prövning (7 §). Under förutsättning att förbehåll därom gjorts kan även ett beslut av nämnden om utskrivning av straffriförklarad eller med honom likställd överklagas hos den centrala nämnden av överinspektören för sinnessjukvården (inspektören för sinnesslövärderna) eller statsåklagare. Framställning härom skall göras inom fjorton dagar från dagen för beslutet. Har förbehåll gjorts enligt vad nu sagts, får utskrivningsbeslutet ej gå i verkställighet förrän det visat sig att beslutet blivit bestående eller sinnessjuknämnden annorlunda förordnat (8 §).

Om tillämpning av 1949 års lag meddelades till en början förordnande endast för fyra sinnessjukhus, nämligen Psykiatriska sjukhuset i Stockholm, Ulleråkers sjukhus i Uppsala, S:t Sigfrids sjukhus i Växjö och Sid-sjöns sjukhus i Sundsvall. I samband med förlängningen av lagens giltighetstid förordnades genom kungörelse den 12 december 1952 att lagen skulle tillämpas vid samtliga statens sinnessjukhus samt vid de kommunala sinnessjukhusen i Stockholm, Eskilstuna, Malmö, Hälsingborg, Göteborg, Örebro, Sundsvall och Härnösand. Av nämnda sjukhus är de i Örebro och Härnösand numera nedlagda. Vid övriga kommunala sinnessjukhus — ett tjugutal med förhållandevis ringa patientantal — och vid de två enskilda sinnessjukhus som finns är lagen däremot icke tillämplig. Likaledes gäller den ej heller vid de till fångvården anknutna sinnessjukavdelningarna, å vilka bl. a. intages häktade personer, som skall undergå sinnesundersökning. Dylika sinnessjukavdelningar finns för män vid fångvårdsanstalterna å Långholmen och Härlanda samt i Malmö, Västervik och Härnö-

sand ävensom vid Håga sjukhus. För kvinnor finns sådana avdelningar anordnade vid fångvårdsanstalterna å Långholmen och i Växjö.

Av årsberättelserna för 1956 från sinnessjuknämnden och de lokala utskrivningsnämnderna framgår, att sinnessjuknämnden detta år behandlat 686 utskrivningsärenden (motsvarande antal var år 1950 2 306 ärenden, år 1951 2 209 ärenden, år 1952 2 072 ärenden, år 1953 523 ärenden, år 1954 577 ärenden och år 1955 527 ärenden) samt att de lokala nämnderna behandlat sammanlagt 4 862 utskrivningsärenden.

Rättssäkerhetsutredningen

Ursprungliga direktiv

I proposition nr 167/1952 om förlängning av giltighetstiden för 1949 års lag upptogs till diskussion vissa frågor om revision av de gällande utskrivningsreglerna. Bl. a. behandlades förslag om att göra reglerna i 1949 års lag generellt tillämpliga och i så fall skriva in dem i sinnessjuklagen samt att utvidga den lokala nämndens befattning med utskrivningsfrågor till att omfatta även P-fallen. Även förslag om ändrade bestämmelser angående nämndens sammansättning och om införande av rätt för nämnden att delegera beslutanderätten till sjukvårdsläkaren berördes. Av skäl som närmare angavs ansågs emellertid att en revision borde föregås av en mera ingående undersökning av problemen än som då förelåg och att det var nödvändigt att man under utredningen kunde tillgodogöra sig erfarenheter från en icke alltför kort tillämpning av 1949 års lag vid ett ökat antal sjukhus. På grund härav förordades att giltighetstiden för 1949 års lag skulle förlängas med tre år.

En utredning angående nyss nämnda och andra närliggande frågor har sedermera igångsatts. Den 17 juni 1954 tillkallades inom inrikesdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande en sakkunnig för utredning av vissa rättssäkerhetsfrågor inom sinnessjukvården. I direktiv för utredningen — i det följande benämnd rättssäkerhetsutredningen — uttalades bl. a., att såvitt känt erfarenheterna av utskrivningsnämndernas arbete under tiden efter 1952 över lag varit goda och att det syntes vara en allmän uppfattning att systemet med sådana nämnder borde bibehållas. Det borde emellertid noggrant utredas hur systemet verkat i praktiken och om några förbättringar av detsamma borde genomföras. Om det, såsom man hade anledning antaga, befunnas att tiden nu vore mogen för att förlåna 1949 års lagstiftning generell giltighet, syntes skäl tala för den lagtekniska förändringen att bestämmelserna intoges i sinnessjuklagen. I direktiven erinrades vidare om att år 1952 fråga varit uppe om att utvidga området för de lokala utskrivningsnämndernas verksamhet till att omfatta även P-fallen och uttalades att utredningen borde avse även detta

spörsmål. I samband därmed borde utredas frågan om nämndens sammansättning och beslutförhet och vidare också huruvida och i vad mån nämnden borde äga delegera sin beslutanderätt till sjukvårdsläkaren. Vid sidan av de nu berörda spörsmålen om formerna för utskrivningsprövningen pekades i direktiven även på vissa andra utredningsuppgifter. Enligt sinnessjuklagen är alla på sinnessjukhus för vård intagna underkastade reglerna om retentionsrätt. Det kunde emellertid ifrågasättas — framhölls i direktiven — om icke vissa av de på sinnessjukhus vårdade skulle kunna helt undantagas från dessa bestämmelser liksom fallet är med dem som vårdas på psykiatrisk avdelning vid ett centrallasarett. Man skulle kunna tänka sig att vid sinnessjukhusen inrättades särskilda vårdavdelningar för vilka lagens bestämmelser om retentionsrätt icke gällde. Vidare borde utredas frågan om möjlighet att ge lekmän ökad insyn inom sinnessjukvården ej blott beträffande utskrivningsfrågor utan även i andra vårdfrågor, vilket vore ett gammalt önskemål. Utredningen borde även avse organet för kontinuerlig inspektion inom det ifrågavarande vårdområdet, nämligen överinspektören för sinnessjukvården.

Tilläggsdirektiv

Sedan fråga uppkommit om icke sinnessjuklagstiftningen i dess helhet borde göras till föremål för översyn, uppdrogs med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 juni 1957 åt rättssäkerhetsutredningen att, i samband med utredningens tidigare erhållna uppdrag, verkställa en fullständig översyn av sinnessjuklagstiftningen och i anslutning därtill utfärdade föreskrifter. I samband med denna utvidgning av utredningens uppdrag framhölls i direktiven, att utgångspunkten för en ny lagstiftning borde vara att så långt möjligt likställa mentalsjukvård med annan sjukvård. Därvid uttalades, att anledningen till att man även i fortsättningen måste ha kvar särskilda bestämmelser om mentalsjukvården hade sin grund framför allt däri, att det under vissa omständigheter vore nödvändigt, att kunna å sinnessjukhus kvarhålla en patient mot hans vilja. Med hänsyn därtill måste i lag noga regleras, när en person mot sin vilja skulle få intagas å sinnessjukhus och när han ägde bli utskriven därifrån ävensom förfarandet vid in- och utskrivning. Det vore huvudsakligen i dessa hänseenden som det erfordrades en särskild lagstiftning och en ny lag i ämnet borde såvitt möjligt begränsas till att omfatta nämnda spörsmål.

I övrigt framhölls i direktiven att frågan om intagningsförfarandet och vården å sjukhusen jämväl borde upptagas till omprövning. Vidare berördes förhållandet till psykopatvården och i samband därmed framhölls, att då psykopatsjukhusen vore avsedda att utgöra specialsjukhus inom sinnessjukvårdens ram, den nya lagstiftningen borde omfatta samtliga de lagbestämmelser, som befanns erforderliga för vård av psykiskt sjuka å såväl sinnessjukhus som psykopatsjukhus. Även andra spörsmål uppdrogs

åt rättssäkerhetsutredningen att pröva såsom frågan om observationsintagning, formerna för förhör angående person, som vore intagen å sinnessjukhus, huruvida icke förfarandet vid sinnesundersökning i brottmål borde regleras i särskild ordning, o. s. v. Helt allmänt framhölls i direktiven vikten av att vid tvångsintagning den intagne bereddes så stor frihet som möjligt utan att det allmänna säkerhetskravet likväl åsidosattes samt att så starka garantier som möjligt tillskapades för rättssäkerheten inom sinnessjukvården.

I direktiven uttalade föredragande departementschefen slutligen, att, därest rättssäkerhetsutredningens uppdrag utvidgades på angivet sätt, det torde bli ofrånkomligt att ytterligare förlänga de tidsbegränsade bestämmelserna om lokala utskrivningsnämnder. Huruvida detta borde ske genom att bestämmelserna formellt inarbetades i sinnessjuklagen eller genom att 1949 års lag förlängdes finge ankomma på rättssäkerhetsutredningen att pröva och inkomma med särskilt förslag i denna del. Enligt direktiven vore utredningen oförhindrad att i det sammanhanget föreslå sådana ur rättssäkerhetssynpunkt betydelsefulla ändringar i lagstiftningen, som utredningen funne angelägna och som lämpligen kunde upptagas till särskild behandling.

Utredningens skrivelse den 24 oktober 1957

I skrivelse den 24 oktober 1957 har rättssäkerhetsutredningen föreslagit, att 1949 års lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus skall förlängas för ytterligare en tidsperiod, som utredningen — med hänsyn till omfattningen av det utredningsarbete som förestår — anser bör omfatta tre år. Några ändringar i lagstiftningen föreslås däremot icke.

I nyssnämnda skrivelse berör utredningen vidare några av de viktigare frågorna i detta sammanhang och framför vissa synpunkter, som framkommit under det hittills utförda utredningsarbetet. Utredningen uttalar därvid bl. a., att utredningen i enlighet med sina direktiv undersökt erfarenheterna från tillämpningen av 1949 års lag. Från utskrivningsnämnderna inkomna uppgifter visar enligt utredningen att erfarenheterna från tillämpningen till övervägande del varit goda. Sålunda råder i de inkomna yttrandena nära nog fullständig enighet om att de lokala utskrivningsnämnderna bör bibehållas. I detta hänseende anser utredningen därför skäl föreligga att nu inarbeta stadgandena i 1949 års lag i sinnessjuklagen. Emellertid har fråga uppkommit om ändring av nyssnämnda stadganden i betydelsefulla hänseenden och rättssäkerhetsutredningen har för sin del ansett, att de lokala nämndernas kompetens bör utvidgas till att avse även P-fallen. En dylik utvidgning av nämndens kompetens torde emellertid — för att nämnderna icke skall bli alltför arbetsbelastade — enligt utredningen böra begränsas till fall, där vederbörande överläkare avslagit framställning om utskriv-

ning, och genomföras först i samband med införande av möjlighet till frivillig intagning å sinnessjukhus utan retentionsrätt. Frågan om sådan frivillig intagning å sinnessjukhus utan retentionsrätt anser utredningen vara en synnerligen angelägen reform.

Andra spörsmål, som utredningen tagit upp till övervägande är, huruvida tillräckliga skäl föreligger att bibehålla statsåklagarens rätt att i vissa fall hänskjuta utskrivningsfråga till sinnessjuknämnden ävensom huruvida motsvarande hänskjutningsrätt för överinspektören för sinnessjukvården över huvud taget bör bestå.

Rättssäkerhetsutredningen har upptagit jämväl vissa andra aktuella spörsmål om ändringar i sinnessjuklagstiftningen, vilka nära berör stadgandena i 1949 års lag eller nyssnämnda frågor om ändring i dessa stadganden. Sålunda anser utredningen, att möjlighet bör beredas de intagna till överprövning av sjukvårdsläkarens beslut om intagning samt att prövningen i första hand bör tillkomma den lokala nämnden. Beträffande spörsmålet om ökad lekmannainsyn i vårdfrågor vid sinnessjukhusen anser utredningen, att det är önskvärt, att en ökad sådan insyn kommer till stånd samt att övervägande skäl talar för att denna insyn ankommer på de lokala nämnderna.

Rättssäkerhetsutredningen anför härefter bl. a. följande.

Såsom framgår av det anförda beröra flera av här nämnda spörsmål nära de lokala nämndernas arbetsuppgifter och äro därmed av vikt för utformningen av stadgandena angående dessa nämnders organisation; andra av spörsmålen äro eljest av betydelse för viktiga stadganden i 1949 års lag. Till samtliga frågor, av vilka åtskilliga äro av ingripande betydelse för hela sinnessjuklagstiftningen, har nu den utvidgade utredningen att taga ställning. Ett sådant ställningstagande torde komma att taga åtskillig tid i anspråk, särskilt som det torde bli i viss mån beroende av lösningen utav andra frågor, som utredningen har att upptaga.

I samband med den förestående översynen av sinnessjuklagstiftningen kan det alltså bli erforderligt att i viktiga hänseenden föreslå ändringar i bestämmelserna i 1949 års lag. Att under sådana förhållanden inarbeta nämnda bestämmelser i sinnessjuklagen utan att avvakta det resultat, vartill den pågående utredningen kan komma, synes icke böra förordas, med mindre tungt vägande skäl kunna åberopas därför.

Utredningen granskar därefter de skäl som kan åberopas för att nu inarbeta bestämmelserna i sinnessjuklagen och anför härom följande.

Såsom framgår av vad förut anförts sakna straffriförklarade och därmed likställda i vissa fall möjlighet att vända sig till lokal utskrivningsnämnd. Detta gäller sådana patienter, som äro intagna vid de kommunala och enskilda sinnessjukhus, där utskrivningsnämnder icke finnas inrättade, samt vid fångvårdens sinnessjukavdelningar. Antalet straffriförklarade och därmed likställda vid de nyssnämnda kommunala och enskilda sinnessjukhusen är mycket ringa. Sådana patienter mottagas nämligen som regel icke på dessa sjukhus. En inom utredningen företagen under-

sökning har visat, att av sammanlagt omkring 600 patienter, som i augusti 1957 voro intagna å dessa sjukhus, endast 5 hörde till nämnda kategorier.

Enligt föreskrift i sinnessjuklagen skall person, som är intagen å sinnessjukavdelning vid fångvården och genom lagakraftägande dom förklarats straffri, för vård kvarbliva där, intill dess plats kan beredas honom å något statens sinnessjukhus. Det åligger medicinalstyrelsen att efter framställning av vederbörande fångvårdsmyndighet meddela erforderliga föreskrifter angående den straffriförklarades intagning å visst sinnessjukhus. Överföringen till sinnessjukhus har emellertid i vissa fall icke skett förrän efter förloppet av tämligen lång tid. Detta förhållande har delvis förorsakats av den på de statliga sinnessjukhusen rådande platsbristen. Till en del har det emellertid även berott på att dessa straffriförklarade, av vilka de flesta varit intagna å Håga sjukhus, ansetts kunna där beredas vård under friare förhållanden än å ett statligt sinnessjukhus.

Av principiella skäl måste givetvis anses otillfredsställande att dessa straffriförklarade, vilka rätteligen skulle ha varit intagna å sinnessjukhus, genom dröjsmål med överförandet dit temporärt gå miste om möjligheten att få utskrivningsfråga prövad av lokal utskrivningsnämnd. Antalet av dessa intagna är emellertid tämligen ringa och har på senare tid nedbringats. Enligt en å justitieombudsmansexpeditionen nyligen verkställd undersökning voro i augusti 1957 å fångvårdens sinnessjukavdelningar intagna 39 expektanter bortsett från det antal, som beräknades kunna försöksutskrivnas direkt. De intagna hade vistats å avdelningen under varierande tid efter det domen vunnit laga kraft, dock längst sex månader. Enligt vad som upplysts har medicinalstyrelsen sin uppmärksamhet riktad på angelägenheten av att i möjligaste mån nedbringa väntetiderna för dessa å sinnessjukavdelning vid fångvården intagna. Det torde därför kunna förväntas, att antalet av dessa intagna kommer att ytterligare minska.

Till belysning av den betydelse, som inrättande av lokala utskrivningsnämnder skulle få för ifrågavarande kategorier intagna, kan nämnas, att enligt sinnessjuknämndens årsberättelser för åren 1953—1956 framställningar om utskrivning i dylika fall lämnats utan bifall endast vid 12, 18, 8 respektive 14 tillfällen.

Betydelsen av att ordningen med lokala utskrivningsnämnder införes även beträffande de kategorier intagna, för vilka den för närvarande icke gäller, synes med hänsyn till vad nu upptagits vara tämligen begränsad. Principiella betänkligheter mot att denna ordning icke nu gives generell giltighet böra under dylika förhållanden enligt utredningens mening icke tillmätas sådan vikt, att en omedelbar lagstiftningsåtgärd framstår såsom påkallad.

Departementschefen

1949 års lag med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus gjordes tidsbegränsad framför allt av det skälet, att man ville vinna erfarenheter av reformens verkningar, innan man tog slutlig ställning till hur utskrivningsförfarandet borde ordnas för framtiden. Med hänsyn därtill begränsades också till en början lagens tillämpningsområde till att avse endast ett fåtal sjukhus, men sedermera har tillämpningsområdet utvidgats och numera gäller lagen vid såväl samtliga statliga sinnessjukhus som de större

kommunala sinnessjukhusen. Under de gångna åren har också värdefulla erfarenheter vunnits och dessa har till alldeles övervägande del varit goda. Numera torde råda nära nog fullständig enighet om att systemet med lokala utskrivningsnämnder bör bibehållas.

De vunna erfarenheterna talar sålunda för att bestämmelserna i 1949 års lag inarbetas i sinnessjuklagen. Att så icke redan tidigare skett beror bl. a. på att man ville närmare undersöka vissa särskilda frågor i samband med utskrivningsproceduren jämte därmed sammanhängande spörsmål om rättssäkerheten över huvud inom sinnessjukvården. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1954 tillkallades därför den s. k. rättssäkerhetsutredningen och i avbidan på utredningens arbete har 1949 års lag förlängts och gäller nu t. o. m. den 30 juni 1958.

Under den senaste tiden har en stark utveckling ägt rum i fråga om mentalsjukvården och en delvis ny syn på denna sjukvård har vunnit allmän utbredning. I samband därmed har det blivit alltmer uppenbart att 1929 års sinnessjuklag är föråldrad och otidsenlig; i viktiga hänseenden anses lagen rent av lägga hinder i vägen för en önskvärd utveckling på detta område. Sedan från olika håll — bl. a. från de på sjukvårdens område arbetande utredningarna — krav framförts på en fullständig översyn av hela sinnessjuklagstiftningen beslöt Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 uppdraga åt rättssäkerhetsutredningen att verkställa en sådan översyn. Det syntes naturligt att uppdraget lämnades just åt rättssäkerhetsutredningen, som redan hade till uppgift att utreda vissa centrala frågor i lagstiftningen och som under sitt arbete kommit in även på andra än de ursprungligen angivna spörsmålen, såsom exempelvis frågorna om intagning och vård på sinnessjukhus. Till följd av att rättssäkerhetsutredningens uppdrag utvidgats på angivet sätt har det emellertid blivit ofrånkomligt att ytterligare förlänga de tidsbegränsade bestämmelserna om lokala utskrivningsnämnder. Utredningen har därför föreslagit att 1949 års lag skall förlängas ytterligare en tidsperiod, som enligt utredningen — med hänsyn till omfattningen av det arbete som förestår — bör omfatta tre år.

Givetvis kan det anses mindre tillfredsställande, att vid sidan om sinnessjuklagen under en tämligen lång tid ha särskilda bestämmelser av mera provisorisk karaktär. Det skulle därför kunna ifrågasättas, om icke, oberoende av det fortsatta utredningsarbetet, bestämmelserna i 1949 års lag redan nu borde inarbetas i sinnessjuklagen. Rättssäkerhetsutredningen har emellertid icke ansett sig kunna förorda, att detta skall ske i förevarande sammanhang och de av utredningen därvid åberopade skälen synes mig bärande.

Vid bedömningen av nyssnämnda spörsmål må sålunda beaktas, att å de kommunala och enskilda sjukhus, där lokala utskrivningsnämnder f. n. saknas, i regel icke mottages straffriförklarade och därmed likställda patienter och det är ju endast frågor om utskrivning av sådana patienter,

som utskrivningsnämnderna har att handlägga. Av omkring 600 patienter, som i augusti 1957 var intagna på nyssnämnda sjukhus, tillhörde endast 5 kategorien straffriförklarade och likställda. Lokala utskrivningsnämnder saknas vidare vid sinnessjukavdelningarna inom fångvården, där straffriförklarade patienter får kvarstanna intill dess plats kan beredas dem å något statligt sjukhus. Av rättssäkerhetsutredningens undersökningar framgår emellertid, att lokala utskrivningsnämnder även i dessa fall skulle få mycket begränsad betydelse. Att ordningen med lokala utskrivningsnämnder icke nu ges generell giltighet torde därför icke böra inge några principiella betänkligheter.

Ett tungt vägande skäl mot att nu införa bestämmelserna i 1949 års lag i sinnessjuklagen är, att rättssäkerhetsutredningen f. n. överväger ett flertal betydelsefulla ändringar i dessa bestämmelser. Jag vill här endast erinra om att förslag framkommit om att utvidga nämndernas kompetens — bl. a. till att omfatta även de s. k. P-fallen — varjämte utredningen överväger frågan om frivillig intagning utan retentionsrätt. Vidare må nämnas frågan om att införa möjlighet att klaga över ett beslut om intagning och spörsmålet om ökad lekmannainsyn i vårdfrågor samt överinspektörens ställning och statsåklagarens rätt att hänskjuta utskrivningsfråga till sinnessjuknämnden, allt frågor, som äger nära samband med nämndernas organisation och framtida ställning. Att i detta läge inarbeta de nuvarande bestämmelserna i 1949 års lag i sinnessjuklagen synes mig icke lämpligen böra komma i fråga.

I enlighet med vad jag sålunda anfört vill jag förorda att 1949 års lag ytterligare förlänges. Med hänsyn till vad rättssäkerhetsutredningen anfört och då en ny sinnessjuklag torde böra träda i kraft först vid kalenderårs början, förordar jag att 1949 års lag förlänges till och med den 31 december 1961.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett i enlighet med det anförda inom inrikesdepartementet upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Regenten.

Ur protokollet:

Birgit Strand

---

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 december 1957.

Närvarande:

justitieråden WALIN,
SJÖWALL,
HAGBERGH,
regeringsrådet KLACKENBERG.

Enligt lagrådet den 27 november 1957 tillhandakommet utdrag av protokoll över inrikesärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 8 november 1957, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för inrikesdepartementets rättsavdelning Carl G. Persson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Clas Amilon

---

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20
december 1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, lagrådets den 3 december 1957 avgivna utlåtande över det den 8 november 1957 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 21 december 1949 (nr 655) med särskilda bestämmelser om utskrivning från sinnessjukhus* samt hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Johnny Sköldvall